

G'za ibn Abdul Muttolib va Umar ibn Xattob roziyallohu anhular Islomni qabul qilishdan keyin musulmonlarning boshidagi kuchuk bulutlarni jalb qilishdi. Mo'minlarni qiynoqqa solish va azoblash bilan katta bo'lgan mushriklar asta-sekin o'zlariga kelib, Rasululloh solallohu alayhi va salomni chaqirish uchun tuzatish uchun amallarni bajarishda bor narsani berishga rozi bo'lib, kelishib olinmoqda. Biroq bu bechoralar bilmasdilarki, er yuzining jami matosi Ollohning dini va haqiqat da'vati qarshisida pashsha qanotiga ham arzimaydi. Shuning uchun ham mushriklarning bu urinishi juda samara bermadi.

Ibn Ishoq yozdi: «Yozid ibn Ziyod Muxammad Muhammad Ka'b al-Qurazydan naql qildi: Menga aytishlar, Quraysh ulug'laridan Utba ibn Rabiye bir kuni Rasululloh sollallohu alayhi va salomlashtirishda olib borilayotganda:

- Ey Quraysh jamoasi, Muhammadning oldiga barcha gaplashib ko'raymi? Unga bir necha narsani taklif kilaman, tiktimol, ularning birini qabul qil. Shunda uning xoxlagan narsasini berardik va u bizdan tegilardi.

Bu pattaga kelib Xzza ibn Abdul Muttolib Islomni qabul qilgan va Rasululloh solallohu alayhi va salom ashoblari tobora ko'payib, kuchayib borayotgandagi mushriklar bilan birga yashashadi.

- Mayli, ey Abdul Valid, uning oldiga juda gaplashib ko'r, - dedi Quraysh.

Utba ibn Rabiya o'rnidan turib Rasululloh solallohu alayhi va salomning yoshlariga kelib o'tirdi.

- Ey jiyani, sen bizning biznesimiz tagli-tahtli va nasl-nasabli kishimizans. Kavmingning boshiga ochir bir ish olib kelib, uning birligigiga putur

Ислом Нури

etkazding, muqaddam to'ygularini toptating. Olihalari va dinini ko'radning, o'tib ketgan ota-bobolarimizni kofirga olib chiqing. Quloq chap, senga bir necha taklif aytaman. Qarab ko'r, tiktimol, ulaning birini qabul qilarsan.

- Gapiring, ey Abdul Valid, eshitaman, - dedilar Rasululloh solallohu alayhi va sallam.

- Ey jiyani, agar sen shu olib kelgan ishning bilan uzun bo'lyli topmoqchi bulsang, biz senga mollarimizdan iyib beraylik. Toki ichimizdagi eng boy-badavlat odam bulgin. Agar sharaf istayotgan bulsang, seni ulug'imiz deb bilib, sensiz hech bir ishni hal qilmaylik. Agar mulk-shohlik istayotgan bo'lsa, seni o'zimizga podshoh qilib o'tamiz. Agar sening oldingga kelayotgan jin bo'lib, sen undan kutula olmayotan bylsang, mol-davlatimizdan sarflab, seni bu darddan xalos qilaylik. Chunki odam davolanmas ekan, odatda, jinning ustiga g'olib bulib oladi, - dedi Utba - yo'q shuniga o'qish gaplarini aytdi. Utba ibn Rabiya gapirib bulgunga qadar Rasululloh solallohu alayhi va salom kuloq solib turdilar.

- Ey Abdul Valid, gapirib buldingmi? - suradilar Nabiy solallohu alayhi va sallam.

- Ha.

- Unda menga kuloq soling.

- Xo'p.

Rasululloh solallohu alayhi va salom so'z boshladilar:

- **«Mexribon va Rahmli Oллоh nomi bilan. Ха. Mim. (Ushbu Qur'on) Mexribon va Rahmli (Oллоh) tomonidan nozil qilinganidir. U**

Ислом Нури

biladigan kavm uchun (mo'minlarga) **xushxabar beruvchi va** (kofirlarni azobdan) **ogohlantiruvchi - arabiy Qur'on holatida** (nozil kilinib) , **oyatlarning muassassal bayon kilingan Kitobdir. Bas,** (kofirlarning) **ko'plari** (unning oyatlari haqiqatda tafakkur qilinishidan) **yuz o'girildi, demak, ular «eshitmaslar».** Ular (Payg'ambar sollallohu alayhi va salamga) **dedilar: «Dillarimiz sen bizlarni chaqirish kilayotan narsadan foydalanilgan.»** (Fussilat: 1-5).

Rasululloh sollallohu alayhi va salom tilovat qilishda davom ettirishadi. Qur'on oyatlarini eshitgan Utba jim kotdi. U ikki klini orqaga tirab, ularga suyangan kuyi kuloq solardi. Rasululloh sollallohu alayhi va salom yozishgacha o'qituvchilar va sajda qiluvchilar.

- Ey Abdul Valid, - dedilar Rasululloh sollallohu alayhi va salom keling - Mana eshiting, endi o'zingiz bilasiz!

Utba kavmdoshlarining oldiga o'tdi. Universitet ko'rgan mushriklar uzaro shunaqa deyishdi: - Allohga qasam ichib aytamiz, Abul Valid ketganidan bo'shashgan vaziyatda qaytib kelayapti.

Utba ibn Rabiya kelib o'tirganch, undan «Nima gap, ey Abdul Valid?» deb so'radi.

- Gap shoki, men bir so'zni eshitdim. Ollohga qasamki, men kech kachon bunday so'z eshitmaganman. Ollohga qasamki, bu na she'r, na sehr va na foliblikdir. Ey Quraysh jamoasi, so'zinga kiringlar va uning ishini menga kuyib beringlar. Bu odam bilan olib kelgan narsasi o'rasini tusmang. Uni tinch kuyinglar. Ollohga qasamki, uning deyyotgan bu suzlari uchun kelajakda albatta, ulug' bir xabar bo'ladi. Agar uni arablar tinchilar, undan birovlar orkali kutib olingan bulasizlar. Agar siz u arablarning ustiga g'olib

Ислом Нури

bo'lsangiz, unning mulki sizning ham mulkiniz, uning azizligi sizning ham azizligingiz va sizlar u tufayli eng saodatandim qishloqlarga aylanib qolsangiz.

- Ey Abu Valid, u seni tili bilan sehrlab kuyibdi, - dedi Qurashiyalar.

- Mening fikrim shu. Bilganingni qilinglar, - dedi Utba. »

Яна бир ривоятда шундай дейилган: «Утба Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан Қуръон эшитаркан, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам қуйидаги оятни ўқидилар: « **Бас, агар улар** (яъни, Макка мушриклари мана шу тафсилотдан кейин ҳам Ёлғиз Аллоҳга иймон келтиришдан) **юз ўғирсалар, у ҳолда аytishlar: «Men sizlarni Xuddi Od va Samud (qavllarini urgan) chaqmoqqa o'qigan bir chaqmoq - halokat (kelishi) dan ogoxlantirdim»**. Ana shunda Utba qurqqanidan urnidan turib ketdi va qo'li Rasululloh solallohu alayhi va salomning og'izlariga quyib: «Bas, bas, Olloh haqi, qarindoshligimiz haqi» deylik Nabiy solallohu alayhi va sallamdan tuvhtashterininini olib ketdi. Chunki u oyatda aytilgan va'd-tahdidning topshirilishi bulib o'tdi. So'ng Utba kavmi oldiga o'tdi va yuridagi so'zlarni aytdi. »

Quraysh boshliqlari Rasulloh (sav) bilan muzokara olib borishadi:

Aftidan, Nabiy solallohu alayhi va sallamning Utbaning takliflariga berilgan javoblardan Qurayshning umidi batamom uzilmagan edi. Chunki, u zot na ha, na yuq deb ochik aytmagan, bundan tashqari Qur'on oyatlarini tilovat kilib bergan, Utbaning boshi kotib, qanday kelayotgan bulsa ishdan qaytgan edi. Shundan so'ng Kurayshning oqsoqollari kengashib, masala tomoni tomonga chuqur o'ynab, vaziyatni yaxshilab o'rgandilar. Bir kuni oqshom payti Ka'baning oldiga ijilishib, Nabiy solallohu alayhi va salomni

Ислом Нури

chaqirtiradilar. Nabiy solallohu alayhi va sallam yaxshi umid bilan tezroq etib kelilar. Ularning oldirariga kelib o'tirganch, u zotga Utba aytgan gaplarning hozirgi o'zini takrorladilar va Utba tashlanadigan takliflarni qaytsa taklif qililar. Go'yo gumon kilishdiki, Nabiy solallohu alayhi va salom Utbaning gaplarini uning shaxsiy fikri deb jiddiy qabul qilmagan bulsalar, mana endi butun qatlamining fikri shu ekani bilgan, undagi jiddiyligi uchun ishchan yordam kilib, takliflarni qabul qilganlar. Lekin Rasululloh solallohu alayhi va salom ularga: «Sizlar nima deysizlar, men sizlarga keltirgan narsalarni na sizning mol-dunyolaringizni yaratishga kirishasiz, na shosh-shuhrat va na podshohlik talabida olib keldim. Balki Allox meni sizlarga elchi qilib yubordilar, menga Kitob noozil qildi va meni sizlarga xushxabar beruvchi va ogohlantiruvchi bulibdi. Men sizlarga Rabbimningizning risolati-elchiligini etkazdim va sizlar uchun nasihatchi bo'ldim. Agar olib kelganlarni mendan qabul qilsangiz, bu sizlarga dunyoda-yu oxiratda saodat bo'ladi, agar rad etansiz, agar siz bilsangiz, mening uyimdagi Ollohning hukmi kelgunicha sabr qilaman », dedilar yoki shu bilan mazmunda so'zlashdilar. uning jiddiyligiga ishonch hosil kilib, takliflarni qabul kilsalar. Lekin Rasululloh solallohu alayhi va salom ularga: «Sizlar nima deysizlar, men sizlarga keltirgan narsalarni na sizning mol-dunyolaringizni yaratishga kirishasiz, na shosh-shuhrat va na podshohlik talabida olib keldim. Balki Allox meni sizlarga elchi qilib yubordilar, menga Kitob noozil qildi va meni sizlarga xushxabar beruvchi va ogohlantiruvchi bulibdi. Men sizlarga Rabbimningizning risolati-elchiligini etkazdim va sizlar uchun nasihatchi bo'ldim. Agar olib kelganlarni mendan qabul qilsangiz, bu sizlarga dunyoda-yu oxiratda saodat bo'ladi, agar rad etansiz, agar siz bilsangiz, men o'zimni tutaman Ollohning hukmi kelgunicha sabr qilaman », dedilar yoki shu bilan mazmunda so'zladilar. uning jiddiyligiga ishonch hosil kilib, takliflarni qabul kilsalar. Lekin Rasululloh solallohu alayhi va salom ularga: «Sizlar nima deysizlar, men sizlarga keltirgan narsalarni na sizning mol-

Ислом Нури

dunyolaringizni yaratishga kirishasiz, na shosh-shuhrat va na podshohlik talabida olib keldim. Balki Allox meni sizlarga elchi qilib yubordilar, menga Kitob noozil qildi va meni sizlarga xushxabar beruvchi va ogohlantiruvchi bulibdi. Men sizlarga Rabbimningizning risolati-elchiligini etkazdim va sizlar uchun nasihatchi bo'ldim. Agar olib kelganlarni mendan qabul qilsangiz, bu sizlarga dunyoda-yu oxiratda saodat bo'ladi, agar rad etansiz, agar siz bilsangiz, mening uyimdagi Ollohning hukmi kelgunicha sabr qilaman », dedilar yoki shu bilan mazmunda so'zlashdilar. men sizlarga keltirgan narsalarni na sizning mol-dunyolaringizning qo'liga kirishini istagida, na shou-shuhrat va na podshohlik talabida olib keldim. Balki Allox meni sizlarga elchi qilib yubordilar, menga Kitob noozil qildi va meni sizlarga xushxabar beruvchi va ogohlantiruvchi bulibdi. Men sizlarga Rabbimningizning risolati-elchiligini etkazdim va sizlar uchun nasihatchi bo'ldim. Agar olib kelganlarni mendan qabul qilsangiz, bu sizlarga dunyoda-yu oxiratda saodat bo'ladi, agar rad etansiz, agar siz bilsangiz, men o'zimni tutaman Ollohning hukmi kelgunicha sabr qilaman », dedilar yoki shu bilan mazmunda so'zladilar. men sizlarga keltirgan narsalarni na sizning mol-dunyolaringizning qo'liga kirishini istagida, na shou-shuhrat va na podshohlik talabida olib keldim. Balki Allox meni sizlarga elchi qilib yubordilar, menga Kitob noozil qildi va meni sizlarga xushxabar beruvchi va ogohlantiruvchi bulibdi. Men sizlarga Rabbimningizning risolati-elchiligini etkazdim va sizlar uchun nasihatchi bo'ldim. Agar olib kelganlarni mendan qabul qilsangiz, bu sizlarga dunyoda-yu oxiratda saodat bo'ladi, agar rad etansiz, agar siz bilsangiz, mening uyimdagi Ollohning hukmi kelgunicha sabr qilaman », dedilar yoki shu bilan mazmunda so'zlashdilar. Men sizlarga Rabbimningizning risolati-elchiligini etkazdim va sizlar uchun nasihatchi bo'ldim. Agar olib kelganlarni mendan qabul qilsangiz, bu sizlarga dunyoda-yu oxiratda saodat bo'ladi, agar rad etansiz, agar siz bilsangiz, mening uyimdagi Ollohning hukmi kelgunicha sabr qilaman », dedilar yoki shu bilan mazmunda so'zlashdilar. Men

Ислом Нури

sizlarga Rabbimningizning risolati-elchiligini etkazdim va sizlar uchun nasihatchi bo'ldim. Agar olib kelganlarni mendan qabul qilsangiz, bu sizlarga dunyoda-yu oxiratda saodat bo'ladi, agar rad etansiz, agar siz bilsangiz, mening uyimdagi Ollohning hukmi kelgunicha sabr qilaman », dedilar yoki shu bilan mazmunda so'zlashdilar.

Shundan sung Kuraysh ikkinchi punktuga o'tdi: Rasululloh solallohu alayhi va salamga: Rabbingdan so'ra, mana shu tog'larni bizdan uzoqroqqa surib, yurtarmizni kenaygirsin, unda anhorlar o'qisin, bizlarga o'liklarni kiriting, bizni saqlaymiz keltiramiz, deyishdi. Rasululloh solallohu alayhi va salam ularga yukoridagi javoblar hozirgi o'zini qaytarib berishdi.

So'ng uchun pochta orqali o'tdi: Rabbingga duo qil, sening payg'ambarligingni turmushqlaydigan bir farishta tushirsin, biz unga murojaat qilaylik maqsadga muvofiq, yangi senga boglar, xazinalar, oltin-kumushdan qilingan qasrlar kilib bersin, deb so'radi. Bu talablarga ham hozirgi javobni qaytarib berishdi.

So'nggi turtinchi punktiga o'tdi: U zotdan azobni talab qildi va: «Agar sen aytayotgan azob va vaidlar borligi rosti bulysa, qani osmonning bir bo'g'ini ustamizga tashlab yubormoq-chi», deyishdi. Rasululloh solallohu alayhi va salam: «Bu Ollohning qo'ligani ish, Uzi xoxlagan ishini qiladi», deb javob berdilar. Ular: «Rabbing bizinging bilan bilan birga o'tirishimizni va sendan shu narsalarni talab qilishni talab qilamiz, bilasiz, senga bizni chekintirgan javoblarni o'rgmadmadimi, agar qabul qilmasak, bo'shimizga ne kunlar tushishini aytmadimi ?!» deyishdi.

Oxirida u zotga qat'iy tekshirilganlar: «Qasamki, seni aslo tinch kuymaymiz, ikki joyda yoki seni halol qilamiz yoki o'zimiz halol bo'lamiz», deyishdi. Rasululloh solallohu alayhi va salam uladan qilingan umidlari

puchga chiqqanidan afsuslantirib, g'amgin vaziyatda uylariga qaytsilar.

Abu Jahlning Rasululloh (sav) ni o'ldirishga qasd qilishi:

Rasululloh sollallohu alayhi va salom katta huzuridan ketgach, Abu Jahl dedi:

- Ey Quraysh jamoasi, ko'rib turganingizdek Muhammad dinimizni himoya qilish, ota-bobolarimizni haqorat kilish, bizni nodonga chikarib, olayalarimiz bilan xorlashni maqsad kilgan. Alloxni urtaga quyib so'z beramanki, ko'chirishga kuchim etadigan bir toshni olib o'tiraman-da, Muhammad sajda qilganida o'sha tosh bilan boshini yonaman. Keyin meni ximoya qilasizlarmi yoki tashlab qo'yasizlarmi, menga baribir. Abdu Manof urug'i qulidan kelganini qilsin.

- Ollohga qasamki, seni hech qachon tashlab qo'ymaymiz. Maqsad qilingan ishingni amalga oshiraver! - deb javob berishdi mushriklar.

Ertasiga Abu Jahl ozi aytganidek, bir toshni olib Rasululloh solallohu alayhi va salomni kutib o'tirdi. Rasululloh solallohu alayhi va salom har galgidek ertalab kelib namoz o'qiydilar. Quraysh ham iyigiladigan joyiga kelib o'tirib, Abu Jahl nima qilarkin, deb kutib turdi. Rasululloh solallohu alayhi va salomga yozilgan bosh kuchlarda, Abu Jahl toshini ko'rib Payg'ambarimizga katta munosabat bildirdi. Biroq Muxammad sollalluu alayhi va salimga yaqinlashish bilan ranglarning ranglari uchib, qurqib, orkaga chekindi. Qaltirab qo'ligani toshini tashlab yubordi. Qurashiylar uning oldiga kelib so'radi:

- Senga nima buldi, ey Abdul Hakam?

- Men kecha sizlarga aytgan ishimni qilmoqchi edim. Muxammadaga

Ислом Нури

yaqinlashganimni bilaman, uni tusib bir bug'ro-erkakak to'ya paydo bo'ldi. Ollonga qasamki, men uningdek boshi, buyi va tishlari bor to'yani juda kechon ko'rmaganman. Y'sha bug'ro meni eb quymoqchi buldi.

Shishanda Rasululloh solallohu alayhi va salom aytgan ekanlar: «U Jibril alayhis-salom edi. Agar (Abu Jahl) yaqinlashganda uni tutgan bo'lardi. »

Savdolashish va yosh berishlar:

Qurayshning oldovu qiziqtirishi hamda tahdidli kurkitish asosidagi kurilgan muzokarasi barbod bulgan va Abu Jahlning muammolari, xiyonatkorona harakatlarning bilan xech narsaga erishilmasligi uchun kizlari etgach, o'laroq muommonning ishini olib borayapman. Aslida, ul Nabiy solallohu alayhi va salomni botil ustida deyishga jazm kilishmas, lekin Olloh taolo aytganidek: «... **undan shak-shubhada**»(Shoro-14) edilar. Shu bois din ishida u zot bilan savdolashmoqchi, o'zzilarga murojaat qilishda Islom bilan ijod qilishni boshlashtirmoqchi - birlashtirmoqchi bulibdi. Ularning savdosiga ko'ra, mushriklar ayrim etiqodlardan, Rasululloh solallohu alayhi va salom ham ajrimni tasdiqlashdan voz kechishlari kerak edi. Agar Muxammad (solallohu alayhi va sallam) da'vat kilayotan narsa haq bulsa, biz ham shu yul bilan hanaq erishamiz, deb gumon kilishdi.

Ibn Ishaq yozadi: «Rasululloh solallohu alayhi va salam Ka'bani tavof qilayotgandagi Asvad ibn Muttolib ibn Asad ibn Abdul Uzzo, Valid ibn Mug'iyra, Umayya ibn Xalaf va Os ibn Voillar - Ularni kavmini o'qiydiganlarni olib boray debdi.

- Ey Muxammad, kel, sen ibodat qilayotgan zotga biz ibodat qilaylik, sen ham biz ibodat qilayotgandagi narsalarga ibodat qilgin. Agar sen ibodat

Ислом Нури

qilayotgan Zot biz ibodat qilayotgan narsadan yaxshiroq bulsa, Undan biz ham nasibador bulib qolamiz. Agar bizniing ibodat qilayotgonimiz sen ibodat qilayotgandan yaxshigiroq bulsa, sen ham undan nasibador bo»lgan. Ishanda Olloh taolo «Kofirun» surasini nozil qildi: « (Ey Muhammad Muhammad solallohu alayhi va sallam), **ayting ,:« Ey kofirlar! Men sizlar ibodat qilayotgan narsalarga ibodat qilmasman.** »

Abd ibn Xumayd va boshqalar Ibn Abbosdan rivoyat kilishlari, Quraysh: «Agar biz biznes olishalarimizni istilom (tavof) qilsang (quling bilan silab ulug'lasang), sening Ilohingga ibodat kilamiz» deyishganda Olloh taolo «Kofirin»

Ibn Jarir va boshkalar rivoyatida mushriklar Rasululloh solallohu alayhi va salamga «Bir yil bizning biznesimizga ijozat bering, bir yil sening Rabbingga ibodat qilamiz» deganda ular Olloh taolo « (Ey Muxammad sollallohu alayhi va salom, **siz meni o'zingga o'xshatib aytaman) buyurizmi, ey nodonlar!** ». (Zumar-64).

Allox taolo mushriklarning kulgili takliflarini ana shunday qilib kesilganlik bilan rad qilingan tashlab ketish bilan birga Quraysh butunlay umidsizlikka tushdi, shuningdek Nabiy solallohu alayhi va salom o'zlarini olib kelishga o'rgatish paytida bazi o'zgartiruvchilarni jalb qilish evaziga yashashni xohlayapsiz «**Bu Qur'ondan boshka bir Qur'on keltirgin yoki boshqa o'zgartirgin**», deyishdi. Allox taolo bu yulni ham keskinlik bilan rad qilingan edi: «**Aytish:« Men uchun uni o'zim tomonimdan o'zgartirishga to'g'ri kelmaydi. Men faqat o'zimga vahiy qilingan oyatlarga ergasurman. Chunki men agar Parvardigorimaga isyon qilsam, ulug' Kunning (Qiyomatning) azobidan qurkaman »** (Yunus-15). Va bunday ishning o'qibati g'oyat xatarli ekani bilan

Ислом Нури

ogohlantirdi: «(Ey Muxammad sollallohu alayhi va sallam, mushriklar) **sizni Bizning shonimizga, (vahiydan) o'zga narsalarning to'kib chikarishingiz uchun - Biz sizga vahiy qilayotgan oyatlardan xato-burib yubormishlarga o'z qo'lida. U holatda (yangi, ularning yorliqlariga yurgansiz) , sizni do'st qilib bulgan edilar. Agar Biz sizni (haqiqatda) qilmaganimizda, siz ularga bir qodir moyil bulishingizga oz qoldi. U vaziyatda albatta Biz sizga dunyo (azobini) ham, oxirgi (azobini) ham ikkiga bo'linib tashlab qo'yilgan narsalar etiq, o'zgizning biz uchun yaxshi biron madadkor topa olmasangiz bo'ladi.** » (Isro: 73-75).

Qurayshning boshi kotib, uyga to'lishi va yaxudlar bilan aloqa bog'lashi:

Mazkur muzokara, kelishuvga urinish va yosh berishlar juda qanday samara bermaach, Quraysh yulini yuqotgan odamdek gangib, nima qilayotganini bilmay boshi kotib qoldi. Quraysh shaytonlardan bir-biriga bog'lanib Nazr ibn Horis ularaga nasihat kilib shunday dedi: «Ey Quraysh jamosi, Ollohga qasamki, bo'shingga bir ish tushdi va sizlar haligacha uning chorasini topa olmadingiz. Muxammad sizlarning orangizda yosh yigit ekanda sizlarning eng yaxshi bo'lmaganingiz, rostgo'yingiz va omonatdoringiz edi-ku ?! Endi ikki chakkasiga o'q tushganida mana bu ishni olib kelgani uchun uni sehrGAR deysizlar. Yo'q, Ollohga qasamki, u segargar emas. Biz sehrGARlarni ham, ularning kuf-suflari-yu, tugunlarini ko'p ko'rganmiz. Kohin dedingiz. Yo'q, Ollohga qasamki, u kohin emas. Biz kohinlarni bilamiz, ularning talvasalarini ko'rganmiz, kopiyali so'zlarni eshitganmiz. Shoir dedingiz. Yo'q, Ollohga qasamki, u shoir emas. Biz she'rni yaxshi tushunamiz, uning hamma turini, xajazi-yu rajazini eshitganmiz. Majnun dedingiz. Yo'q, Ollohga qasamki, u majnun emas. Biz junun nima, uning tutkanoqlari, vasvasalari va alaxsirashlari nima, ko'rganmiz, bilamiz. Ey Quraysh jamoasi, ahvolingizni yaxshi ko'rish bir

Ислом Нури

o'ylab ko'ring. Ollohga qasamki, bo'shingga ulkan bir ish tushdi. »

Rasululloh solallohu alayhi va salamning har qanday tahdid va pvisalalarga qarshi matonat bilan bog'liq ma'lumotlarini, qiziqtiruvchi va har yili o'tkaziladigan har qanday takliflarni qat'iyan rad etishni, o'z yigitlarida sabot bilan davom ettirishni davom eting va o'zingizni saqlab qoling. payg'ambar bulsa-chi, deb gumanga ham bordi va ulug'da yahudiylar bilan bog'lab, ulaning Rasululloh solallohu alayhi va salom haqiqatlaridagi fikrlarini bilish istagi paydo bo'ldi. Nazr ibn Horis ularga yukoridagi gaplari bilan nasihat qilichch, o'zingni o'zing bir nega kishilar bilan birgaliqda Madina yahudiylari huzuriga borib, ular bilan suzlashib kelishib yubordilar. Sudiudiy ruhoniylari ularga shu kabi yu'lni ko'rsating: «Sizlar undan uch narsaga haqli ravishda murojaat qildingiz. Agar javob bera olsa, haqiqatan payg'ambar bo'ladi, aks vaziyatda unday kimsa o'linga maqkum: Undan oldingi zamonda (uzoq vaqt davomida bulib) ketgan yigitlarning ishi qanday bo'lib o'tgan, deb so'ralganlar. Chunki, ularning ishi juda qiziq kechgan. Yana undan erni navbat, uning mashriku magriblariga etib borgan bir kishi haqida surganlar, nima bilarkin. So'ngra undan ruh nima, deb so'ralganlar. »

Makkaga qayishchach, Nazr: «Biz sizlarga Muhammad bilan biznesni tashkil etamiz, uzil-kesil ajrim kilib beradigan narsani olib keldik» dedi va yahudlarning gaplarini Qurayshga etkazdi. Quraysh Rasululloh solallohu alayhi va salomdan yukoridagi savolani suragach, oradan bir necha kun utib, «Kahf» surasi nozil buldi. Ushbu surada kuzatilgan yigitlar - «Ashobul-Kahf» ning hikoyasi va erning mashg'ulu magribini kutib olish uchun olib borilgan Zul-qarnay haqiqatidagi qismlar bor edi. Ruh haqiqatidagi savolning javobi «Isro» surasida nozil bo'ldi. Qurayshga Rasululloh solallohu alayhi va salamning haq payg'ambar ekaliklari ma'lum bo'lib qoldi, biroq bu bilan zolimlarning kufrlari zarracha

kamamadi.

Abu Tolib va boshqa qarindoshlarning munosabati:

Voqealar o'qimi o'zgardi. Vaziyat va vaziyatlar o'zgacha tushdi. Biroq Abu Tolib teg suyuqli jiyani o'ylab bezovta edi. U bolib o'qilgan voqealarga nazar tashlandi: Mushriklar unga qarshi urush ochamiz deb tahdid qildi. So'ng Ammora ibn Validning evaziga Nabiy solallohu alayhi va salomni olib o'ldirmoqchi bulibdi. Abu Jahl jiyani boshini tosh bilan yanchmoqchi bo'lib qoldi. Uqba ibn Abi Mu'yit ridosi bilan u zotni bo'g'ib, o'ldirishiga sal qolibdi. Umar ibn Xattob uni o'ldiraman deb qilich ko'tib chiqib ketdi. Ana shu voqea sodir bo'lganlarning barchasini tahlil qilib chikkan Abu Tolib amin bulibdi-ki, mushriklar uning ximoyasini buzib, jiyani o'ldirishga qasd qilganlar. Qurayshning bir bo'lib jiyana tashlanayotganini ko'rgan Abu Tolib Abdu Manof avlodini - Banu Xoshim va Banu Muttolib urug'ini iyibib, ularni ham Xuddi o'zining kabi jiyani ximoya qilib qo'ydi. Arablarda kuchli rivojlangan qarindosh-urug'chilik birlashmasidan kelib chiqadigan har qanday yig'ilish musulmoni-yu kofiri Rasululloh solallohu alayhi va salomni ximoya qilishga rozi bo'ldilar. Faqat Abu Tolibning o'z inisi Abu Lahabgina ulardan ajralib, Quraysh mushriklari ishiga bosh qushdi.

Aloqalarning batamom uzilishi

Zulm va zo'ravonlik bitimi:

Banu Xoshim va Banu Muttolib urug'larining barcha kishisi - musulmoni-yu kofiri Muhammad sollallohu alayhi va salomni ximoya qilishga ahd qilishi Qurayshning boshini kotirib qo'ydi. Shundan keyin mushriklar Muxassab vodiysidagi Banu Kinona erida tuplanib, Banu Xoshim va Banu

Ислом Нури

Muttolibga qarshi kuyidagi ittifoqni amalga oshirdi: Qurashiyalar bu urug' kasalliklarini olib borishdi-da, hayotda va juda ko'p narsalarni bilmayman, bilaman, o'zimni bilmayman. Toki bu ikki urug' Quraysh mushriklariga Rasululloh solallohu alayhi va salomni qatl etish uchun topshirmagunga qadar ularga qarshi ana shunday munosabatda bo'linadi. Mushriklar o'zlarining ma'lumotlari bilan tanishish uchun bir soatlik yashashga tayyor bo'lishdi:

Ibnul Qayim yozadi: «So'ngra kuzatuvni ta'rifi Mansur ibn Ikima ibn Omir ibn Xoshim yozgan desalar, bazilar Nazr ibn Horis yozgan deyishadi. Biroq saqih gap shuki, bu saifani Bagiz ibn Omir ibn Xoshim yozgan. Rasululloh sollallohu alayhi va salom uni duoibad qilinganlarda, qo'li shol bo'lib qoling. »

Quraysh ana shu kabi ahd-paymon qilib, uni bir soatiga yozib Ka'ba ichiga osib qo'ydi. Banu Xoshim va Banu Muttolibninging Abu Lahabdan boshka barcha kishilari - musulmoni-yu kofiri nubuvvatning ettinchi yili Muxarram oyi Hiloli kechasida Abu Tolib darasiga ko'chib o'tdi. Kamal kunlari boshlandi.

Abu Tolib darasida uch yil:

Kamal kuchaydi. Daradagilarning oziq-ovqati uzildi. Mushriklar Makkaga keltirilgan har qanday egullik yohud savdo mollarini tezkorlik bilan so'rab olib qo'ydi. Oqibat darajalilarning holi tan bo'ldi. Ular och qo'llanganlikdan barglar va terilarni eishishga majbur qilish kerak. Daradan ayollar va govaklarning ochlikdan chirkirab yig'layotganini eshitib turadi. Ularga faqat yashirincha u-bu narsa kelib turadi, xolos. Kamaldagilarni qo'llab-quvvatlashlarini butlash uchun faqat urush harom kilingan oylardagina tashkariga xika ulardilardir. Ular chetdan keltirilgan karvonlardan narsa

Ислон Нури

sotib olindi, biroq Makka haqida hamma joyda qo'llanganlar sobit olmasligi uchun mollarning narxini uchun oshib yuborishdi.

Hakim ibn Xizom ammasi Xadicha roziyallohu anhoga bug'day oborib turadi. Bir safar safar Abu Jahl uning ywlini tusdi. Ularning o'rtagidagi tortishuvga Abul Buxariy aralashdi va Hakimga donni ammasiga olib borishga aniqlik kiritildi.

Abu Tolib Rasullulloh solallohu alayhi va salomni uylaydilar. Uyquga yotish payti Rasullulloh solallohu alayhi va salamga o'z erinlariga yotish buyar va niyati yomon kimsalar ham bu kunni olib berdilar. Shong hamma uhlagach, biron o'g'li, inisi eki amakivachchasiga Rasullulloh solallohu alayhi va salamning o'rinlariga yotish buyurib, Nabiy solallohu alayhi va salomni bo'shashga yotqizildi.

Rasullulloh solallohu alayhi va salom va sagobalalar xaji mavsumi kunlari daradan tashkariga chiqib odamlarni bilan kurishar va ularni Islomga da'vat kililar edilar. Biz bilan kunlarda ham Abu Lahabningning nimalar qilayotgani haqiqatda yukorida yozgan edik.

Biotinning bekor kilinishi:

Daradagilar ikki yo uch yil ana shunday ahvolda yashadilar. Nubuvvatning o'zinchi yili Muxarram oyida Quraysh tuzgan zulm bitimi buzildi, qamal bekor qilindi. Chunki Qurayshning bu qaroriga kimlardir rozi va yana kimlardir norozi edi. Aynan mana shu kabi norozi kishilarni saqlashni amalga oshirib tashlandi. Bu ishning boshida Xishom ibn Amr turdi. Banu Omir ibn Luay urug'idan o'tgan Xishom darada yotgan Banu Xoshim urug'iga tunda yashirincha egaliklar etkazardi. Xullas, Xitom ibn Amr Zuhayr ibn Abi Umayaya al-Maxzumining oldiga keldi - Zuhayrning onasi

Ислом Нури

Abdul Muttolibning qizi Otika edi - va unga shunday dedi:

- Ey Zuhayr, to'g'alaring mana shu kabi ahvolda yotsa-yu, sen eb-ichib o'tiraverasanmi ?!

- Seni qora-yu, bir ozimning ishdan nimaga ham kelardi ?! Ollohga qasamki, agar yonimda yangi birov bulganida bu bitimni buzishga urinardim.

- usha birovni topding.

- Kim ekan u?

- Men.

- Uchinchi kishini ham top, - dedi Zuhayr.

Xishom Mut'im ibn Odining oldiga bordi. Banu Xoshim va Banu Muttolib urug'larining unga ham qarindoshligini eslatib, uni Qurayshning ana shu zulmiga bosh qushgani uchun aybladi.

- Seni qora-yu, men nimaga qila ulardim. Bor-yug'i bir ozim bulsam, - dedi Mut'im.

- Ikkinchi kishini ham topding.

- Kim u?

- Men.

- Uchinchi kishini ham top?

Ислом Нури

- Allochacon topib kuvganman.

- Kim u?

- Zuhayr ibn Abi Umayya.

- Turtinchi kishini ham top.

Xishom ibn Amr Abdul Buxariy ibni Xishomning oldiga kelib, unga ham Mut'imga aytganlarini aytdi.

- Bu ishda yordam beradigan yana biron odam bormi?

- Ha.

- Kim u?

- Zuhayr ibni Abi Umayya, Mutim ibn Adiy va men sen bilan birgamiz.

- Beshinchi kishining ham top.

Xishom ibn Amr Zjama ibn Asvad ibn Muttolib ibn Asadning oldiga bordi. Unga ham darajalanganlarni qarindoshligini va haqiqatlarni eslatdi.

- Meni taklif kilayotan bu ishingga yangi biron odam qiganganmi?

- Ha, - deb javob berdi Xitom va yuridigilarning nomlarini aytdi.

Ular Xajunda yigilib, saqifani bekor kilishga kelishdi.

- Men bo'shlayman! - dedi Zuhayir - Eng birinchi bulib gapiraman.

Ertasiga ertalab yig'lab o'ldirgan joylarga kelishdi. Xulla (arablar libosi) kiyib olgan Zuhayr ham kelib, Ka'bani etti marta tavof qildi-da, odamlarga yuzlanib:

- Ey Makka Ahli, Banu Xoshim halokatga tashlab qo'yiladi, savol-sodiqdan tashib tashlanadigan bir ahvolda biz eb-ichib, kiyimlar kiyib yuramizmi? Alloxga qasamki, orani uzadigan manavi zolim saqofa yirtib tashlanmaguncha qodir o'tirmayman.

Konstitutsiyaning bir burchagida o'tirgan Abu Jahl unga turar joy bildirildi:

- Bekor aytibsan. Ollohga qasamki, u yirtilmaydi.

- Ollohga qasamki, sen o'zing bekor aytibsan! - deb gapga aralashdi Zjama ibn Asvad. - Biz bu saifaga yozilayotgandagi rozi bulmaganmiz.

- Zjama rost deyayapti, - dedi Abdul Buxtariy - Biz unutilgandagi narsalarga rozi emamiz va ularni xayotlamaymiz.

- Siz ikkinizning gapingiz haqiqat va bundan boshdan gapni aytgan kimsa bekor aytdi, - dedi Mut'im ibn Adiy - Biz Ollohni o'rtaqa kuyib aytamiz, bu saqlashdan ham, unday yozilgan narsalardan ham bezormiz.

Xishom ibn Amr ham ularni qulab-quvvatladi.

- Bu ish kecha pishirilgan, - dedi Abu Jahl - Boshqa joyda oldindan kelishib olindi.

Abu Tolibizatsiyaning bir chetida o'tirardi. Uni konvensiyalashga kelishining o'z ichiga bor edi. Allox taolo Rasulini saqlashni amalga oshirishdan so'ng, ularni kutib olish va bildirishlarni amalga oshirish,

Ислон Нури

shuningdek, ushbu tadbirlarni amalga oshirish uchun jo'natdi. Ular saqifadagi zulm, adovat va orani uzish haqiqatidagi joylarni éb tashlab, faqat Alloх nominigina foydalanishni boshladi. Rasululloh solallohu alayhi va salom bu xabarni amakilargiga aytishadi. Abu Tolib Quraysh huzuriga kelib jiyanining shunaqa-shu kabi degani, agar u yolg'on gapirgan bo'lsa, mushriklar bilan uning o'rtasini ochib kuysini, rost gapirgan bulsa, ularaga kilinayatgan qamal va zulmni tuxmatishni taklif qildilar.

- Adolatli gap, - deyishdi mushriklar.

Sahifani yirtmokchi bug'langanlar bilan Abu Jahl O'rtasidagi yukoridagi munozara bulib otganch, Mut'tim uni yirtib tashash uchun tuzilgan. Qarasa, unda «Ey Alloх, Sening Isming bilan» degan joyiga etib keldi. Sahifaning boshiga qismlarini termitlari eb bitiribdi. Faqat Alloх ismi yozilgan joygina urib yubordi.

Shunday kilib, saqifaga yqq kilindi. Kamaldagilar ochiqqa chiqibdi. Mushriklar Rasululloh solallohu alayhi va salom nubuvvatlarining chin alomatlaridan birini ko'rsalar-da, xoz o'zlarining ko'rsatmalarida qo'llaydilar. Axir Olloh taolo ular haqiqatda shunday demaganmi ?!

«**Agar ular** (Quraysh kofirlari Muhammad sollallohu alayhi va salamning haqiqati payg'ambar ekaliklariga dalolat kiladigan) **Biron oyat-mo'jiza ko'rsalar** (ham u Payg'ambarga bunday vaziyatni keltirib chiqarmoqda) **yuz o'girurlar va**« (bu) **har doimgidek doimiy-ku!** » **derlar.** » (Kamar-2).

Xuddi shunday! Mushriklar bu oyat-alomatdan ham yuz o'girib, o'z kufrlarida ortiqcha bulibdi.

Islom Нури

Qurayshning Abu Tolibga jo'natgan so'nggi vakillari:

Rasululloh solallohu alayhi va salom daradan chiqqanlaridan juda yangi va birinchi taklif qilingan ishni davom ettirishadi. Quraysh garchi aloxida ajratib kuydirilgan tug'ilgan bulsada-da, musulmonlarga tozalashni amalga oshirish va odamlarni Ollohni yugurishidan tusish bilan mashg'ul bo'lishdi. Jiyanini avaylab-asrashga qat'iyat e'lon qilishadi Abu Tolib ham yaxshi saksondan oshib, keyingi yillarda, xususan, darajadagi qamal kunlarda bo'shashgan ketma-ket alomatlar va qonunchilikka qarshi osti qadrlangan buxchayib, bo'g'imlarni buvishdi, Abu Tolib daradan chiqqaniga bir necha oy bulgan, betoblantirib qatiq o'rib qoldi. Ana shunda mushriklar Abu Tolib o'lganidan key Muhammadning ta'zirini bersak, arablar oromida yomon otliq bo'lib qolamiz, deb havfsirashdi va amakisining ko'zi ochigligida yana bir martada Rasululloh solallohu alayhi va salom bilan muzokara yuritdiku. Ular shu paxtaga rozi bulmagan bazi shartlarni qabul kilishga ham tayyor edilar. Shunday kilib, Abu Tolibning oldiga Quraysh vakillari so'nggi marta kelishdi.

Ibn Ishaq va boshqalar yozadi: «Abu Tolib dardga chalinib, unining ochirotganligi to'g'risida Quraysh xabar topgan, o'zaro shunday maslahat kilishdi: Xudo va Umar Islomni qabul qildi. Muxammadning ishi Qurayshning barcha urug'lariga yaqinlashib o'tdi. Yuringlar, Abu Tolibning oldiga boraylik. Jiyanini ayrim narsalarga ko'ndirsin. Mayli, bizdan ham u-bu narsaga va'da olsin. Ollohga qasamki, ular bizning ishimizga g'olib bo'lib ketishi mumkin. »

Yana bir rivoyatda shu kabi deyilgan: «Biz qurkamizki, manavi shayx ulganidan keyin unga bir narsa bulsa, arablar bizni malomat qiladilar. Amakisi tirikligida tegishmasdi, amakisi o'lgandan keyin uniga tashlanmoqda, deyishadi. »

Ислом Нури

Xullas, kavmning ulugʻlari – Utba ibn Rabiya, Shayba ibn Rabiya, Abu Jahl ibn Xishom, Umayya ibn Xalaf va Abu Sufyon ibnobilblari tarkibida bulib oʻtgan yigirma beshta odam Abu Tolibning oldiga kelishdi.

- Ey Abu Tolib, sen bizniing obroʻli kishimizsan. Bugun ochirilibib qolibsan. Sendan havotirdamiz. Jiyangandan bilan bizning kompaniyalarimizdagi ishlardan xabar berish bor. Jianingni chaqirtir. Biz bazi narsalarga rozi boliblik, u ham bazi narsalarga rozi bolsin. Bizni tinch kuysin, biz ham uni tinch kuyalyik. Bizni va dinimizni oʻz holiga kuysin, biz ham uni va dinini oz holiga kuyaylik.

Abu Tolib Rasululloh solallohu alayhi va salamga odam junatib chaqirib keldi.

- Ey jiyan, mana kavmingizning ulugʻlari iyilib kelishibdi. Siz uchun ayrim narsalarga rozi boʻlib, sizni ham bazi narsalarga rozi kilishmokchi.

Keyin Abu Tolib Quraysh aytgan taklifni batafsil bayon qildi.

Rasululloh solallohu alayhi va salom dedilar: «Men sizlarga bir ogʻiz soʻzni taklif qilaman. Agar shu suzni aytganizlar, arablarga xokim boʻlizizlar va ajam (arab barmogʻi borcha xalqlari) sizlarga tobe bulibdi. »

Bir rivoyatda Rasululloh solallohu alayhi va salomning Abu Tolibga yuzlanib shunaqa diganlari aniq kelingan: «Ulardan bir ogʻiz soʻzini aytishni soʻrayman. Shu soʻz sababli arablar ularga boʻysunib, ajam jizya toʻlaydigan byladdi. »

Yana bir laftada shunday deyilgan:

«- Ey amaki, ularni oʻzlari uchun yaxshigiroq bulgan bir narsaga taklif

kilsam-chi?

- Ularni nimaga chaqirasiz?

- Men ularni bir og'iz so'z aytishga chaqiraman. Shu so'z bilan arablar ularga bo'ysunib, ajam ustidan hukumat bo'lishdi. »

Ibn Ishaq rivoyatida shu kabi deyilgan: «Bir og'iz so'zni beringlar, shu so'z bilan arablarga egalik qilasizlar va ajam sizga tobe bo'ladilar.»

Quraysh ulug'lari xayron bulib turib qolibdi. Axir shu qadar foydali katta bo'lgan bir og'iz so'zni aytishdan qanday bosh torttsinlar ?!

- Nima ekan, u? - dedi Abu Jahl - Otang haqi-hurmati va boshqa so'zni va boshqa o'qigan yana o'zni senga beramiz!

- La ilaha ilalloh deysizlar va Oллоhdan o'zga ma'budlaringni tark qilasizlar! - dedilar Nabiy solallohu alayhi va sallam.

Quraysh (ajablanganidan) qullarini bir-biriga urib qars chikarishdi.

- Ey Muxammad, - deyishdi ular - Sen shuncha ilohlarni bitta ilohga aylantirmoqchimisani ?! Bu ishing juda g'alati-ku?

Qon uzaro shunaqa deyishdi:

- Oллоhga qasamki, bu odam siz xoxlagan narsing birontasiga ko'nmaydi. Boringlar, otalaringiz dinidan qo'llanmalar. Siz bilan uning o'rtasida Aloxning ozi hukm qilar!

Kavm tarqaldi. Oллоh taoloning kuyidagi oyatlari ular haqiqatda nozil

Ислом Нури

bo'ldi:

«Sod. Sha'nu-sharaf sohibi bu'lgan Qur'onga qasamki, (albatta Qur'on ilohiy mo'jizodir va albatta, Siz, ey Muhammad solllohu alayhi va sallam, Ollohning haqiqiy payg'ambarimizsiz). Balki kofir katta bo'lgan kimsalar (bu REKTIYNI qabul qilishni amalga oshirish) kibru-havoda va (Alloh va Payg'ambarga) qarshi kurashda sobitchilar. Biz ulargan ilgarida ham qanchaga arvodni (bundayonsizliklarni sababli) halok qilganmizda ul (boshlarga azob tushganida yordam so'rab) nido-natijada qilganlar, (lekin bu vaqt ozobdan) ko'chib o'tishda davom etishdi. (Makka mushriklari) ularga o'zlardan (ya'ni, boshidan avlodidan) bulgan bir ogohlantiruvchi - Payg'ambar kelganidan ajablandilar va u kofirlar dedilar: «Bu bir yolg'onchi sehgardir. (Shuncha) xudolni bitta xudo qilib olibdimi?! Haqiqatan, bu juda qiziq narsa!» Ulardan kattalari (bir-birlariga shunday deb tarqalib) ketdilar: «Yuringlar va o'zlar xudoliringingga (faollarda) qanoat qilinglar (yangi, ustivor bo'linglar) ! Albatta bu (yani, «La ilaha ilalloh» deyish bilan bizdan) istaladigan (talab kilinadigan juda katta) narsadir. Bizlar bu haqiqatda (ya'ni, Alloxning Yakka-yu Yugona ekligi to'g'risida) sunggi millat-dinda (odamlardan ham, yani, Islomdan oldingi sunggi din buvish Nasroniy dinidagi odamlardan ham) eshitgan emasimiz. Bu faqat bir uydirmadir, xolos.» (Sod - 1-7).

Ibn Xishom: 1/293, 294. Bir qism Tabaronining «Al-mujamus-sag'ir» ida qo'shilgan.

Ibn Kasir tafsiri: 4/95, 96, hozirgi oyat tafsiri.

Ibn Ishaq rivoyatidan qismqartma (Ibn Xishom: 1 / 295-298), Ibn Jarir,

Ibnul-Munzir, Ibn Abu Xotam (Ad-durrul-mansur: 4/365, 366).

Ibn Xishom: 1/298, 299.

Ibn Xishom: 1/362.

Ad-durrul-mansur: 6/292.

Ibn Xishom: 1 / 299-301.

Ibn Xishom: 1/269.

Qarang: Sahihul Buxoriy, Fatt: 3/529 (1589, 1590, 3882, 4284, 4285, 7479-bajarislar), Zodul-maod: 2/46.

Bunga dalil - Abu Tolib zulm saqifasi yirtib tashlangandan keyingi olti oy otgach, vafot etgan. Sahih qavлга ko'ra, Abu Tolib Rajab oyida jon taslim qilingan. Abu Tolib Ramazonada o'lgan, deyuvchilar u zulm saqifasi yirtilgach, sakiz oy-u bir necha kundan keyin vafot qilingan, deyishadi.

Mazkur voqea tafsilotini Sahihul Buxoriy: 1/216, 1/548, Zodul-maod: 2/46, Ibn Xishom: 1/350, 351, 374, 377 va boshqalarga manba qilingan jamoat.